

Pedagoška slovnica med Scilo in Karibdo: jezikovna norma in korpusni podatki

Špela Arhar Holdt, ZUS Trojina

Pedagoška korpusna slovnica:

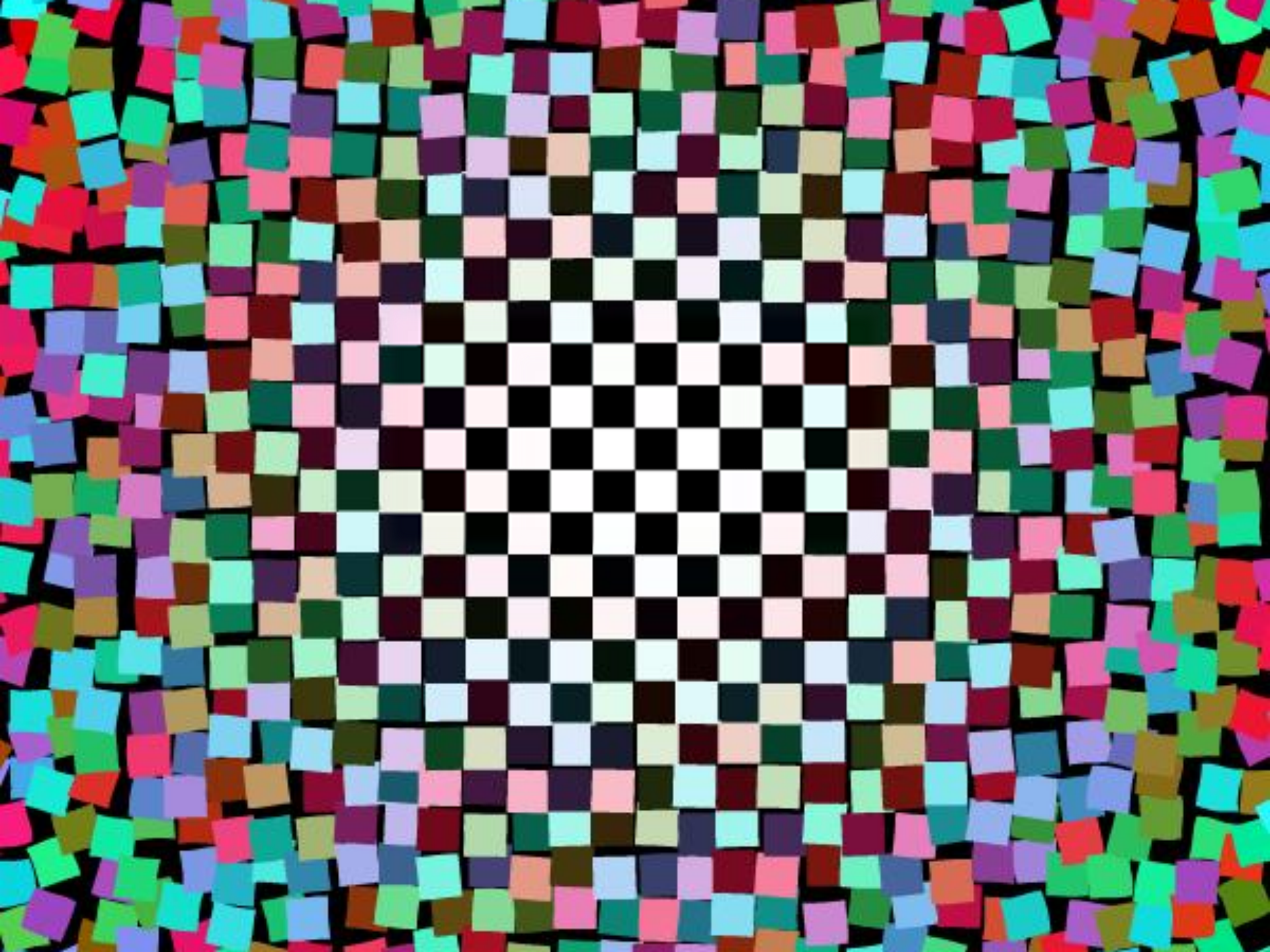
- ena od aktivnosti projekta Sporazumevanje v slovenskem jeziku,
- poteka med leti 2010 in 2013,
- cilj je priprava pedagoškega spletnega portala, na katerem bodo tipični jezikovni problemi razloženi na konkreten, razumljiv, interaktiven način,
- ciljna publika: srednješolci in osnovnošolci zadnje triade slovenskih šol,
- vir bo namenjen samostojni uporabi (bo prosto dostopen na spletu).

Glavni izziv

Pedagoška korpusna slovnica: pedagoška **IN** korpusna obenem.

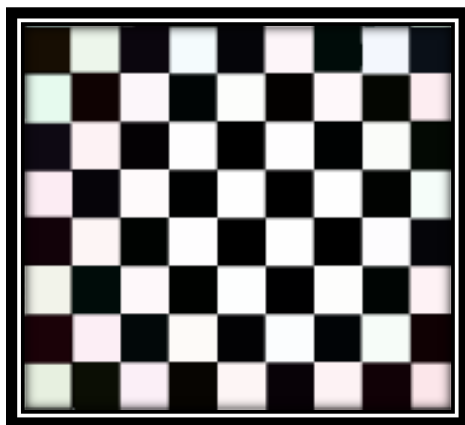
1. Besedilni korpusi ponujajo sliko realne jezikovne rabe. Jezik se kaže kot dinamičen in demokratičen sistem, v katerem obstajajo številne izbire, od katerih so nekatere bolj in druge manj tipične za določene jezikovne situacije. Izkazuje se pa tudi, da je jezikovna raba precej **manj urejena, predvidljiva in sistematična**, kot smo si do nedavnega (lahko) predstavljali.
2. Pedagoška situacija – vsaj v prvih korakih pri spoznavanju nove pojavnosti – zahteva **dobro mero urejenosti, predvidljivosti in sistematičnosti**; pred prehodom na izjeme morajo biti pravila jasno postavljena.

Pedagoška korpusna slovnica želi

1. predstaviti, da jezik ni šahovnica črno-belih polj, kjer je izbira lahko absolutno **pravilna** ali **napačna**, ampak mavrica različnih možnosti, med katerimi je mogoče demokratično izbirati
2. ob zavedanju, da so za določeno situacijo različne izbire lahko bolj ali manj ustrezne in da vsaka izbira s seboj prinaša tudi določene **komunikacijske posledice**.

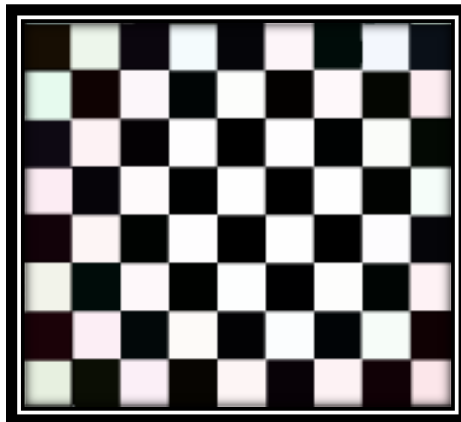
ODGOVORNOST

Kaj lahko / kaj mora narediti stroka?

Stroka mora zagotoviti jezikovnim uporabnikom jasne in razumljive informacije o tem, kakšne so njihove **možnosti** in kakšne **posledice** iz slednjih izvirajo.

= razumljivi, sodobni, izčrpni jezikovni viri + smiselna jezikovna pravila.

Potrebno je najti stabilno, prepričljivo sredino med tema dvema skrajnostma in spodbujati uzaveščanje demokratičnosti in odgovornosti v jeziku.

Še en izziv

Sistematičen korpusnojezikoslovni opis slovenskega jezika še ni na voljo. Jezikoslovne analize korpusnih podatkov moramo pripraviti sami.

Za vsak jezikovni problem posebej:

- naredimo preliminarno analizo korpusnih podatkov,
- na podlagi tega pripravimo navodila za programerja,
- pregledamo rezultate, popravimo oz. nadgradimo navodila,
- določimo nabor podatkov, ki bodo obravnavani v analizi,
- ročno selekcioniramo izluščene podatke,
- analiziramo podatke,
- jezikoslovno interpretiramo rezultate,
- pripravimo dodatne podatke, ki jih potrebujemo za pripravo gesla.

Variantno sklanjanje samostalnikov moškega spola, ki se končajo na (nenaglašeni) „o“

KINO – kina / kinota

SAŠO – Saša / Sašota

Dobili smo seznam **584 primerov**, ki se v korpusu Gigafida pojavljajo v obeh različicah.

482 primerov se pogosteje pojavlja brez podaljšave, 73 primerov je enakomerno variantnih, 29 pa se jih pogosteje pojavlja s podaljšavo.

	pogosteje brez podaljšave	variantno	s podaljšavo	nikoli s podaljšavo
evro/euro	Marko	mačo	fīčo	Nato
avto	Vlado	medo	emo	studio
video	Branko	nono	logo	čelo
radio	Janko	dildo	Pero	tempo
kino	Slavko	gizmo	džambo	trio

Pri interpretaciji podatkov je potrebno upoštevati:

- frekvenčne podatke in relevantna razmerja med njimi,
- kontekst: pisni korpus **GIGAFIDA**, korpus govorne slovenščine **GOS**, korpus besedil učencev in dijakov **ŠOLAR**.

Variantno sklanjanje samostalnikov moškega spola, ki se končajo na (nenaglašeni) „o“

V katerih besedilih pride do podaljšav in zakaj?

1. nestandardni jezik (internetna besedila, npr. komentarji, forumski zapisi),
2. standardni jezik (revije, časopisi in druge publikacije z lektorskimi službami),

-> v obeh primerih tako nenamenoma kot namenoma: uporaba podaljšave za doseg posebnega učinka, npr. humornega, čustvenega, za preseganje distance, ki jo vzpostavlja raba predpisane nepodaljšane različice ali za distanciranje od resnosti (kredibilnosti) obravnavane teme.

Dnevnik, 1999: Dobro, to trepljanje po naši mladi tranzicijski ritki morda tudi "paše". Toda gospod Solana pohval ni podkrepil s konkretnimi podatki, kot je denimo, koliko "evrotov" (lahko so tudi dolarji, naj mu bo) bo Sloveniji priteklo za to njeno evrodemokratično držo.

Leposlovje, 2006: Šefica ji je občasno prigovarjala, naj jih imenuje vsaj fantje, **dečkoti** ali gospodje, če že ne drugega, ampak Zinka je menila, da je beseda fantin imenitna poslovna beseda.

Joker, 2006: Vsaka razvalina, vsaka votlina, vsako pokopališče ima svoje stražarje. Žal gre po večini za **kostkote** in zombake.

Variantno sklanjanje samostalnikov moškega spola, ki se končajo na (nenaglašeni) „o“

Analiza izkazuje, da v slovenskem jeziku podaljšava daje vtis simpatičnosti, prikupnosti, zabavnosti, tudi primitivnosti, naivnosti – asociira na otroški govor, neformalnost situacije, humor – in v tem smislu jo avtorji tako v standardnem kot nestandardnem jeziku tudi namensko uporabljajo za doseganje specifičnega komunikacijskega cilja.

JA, IN ... ?

fičo -a, ^o-ta m, tudi živ. (i) *knj. pog.* |avtomobil znamke Fiat|

nóno -a, ^o-ta m, člov. (ô) *pokr. primor. stari oče, ded*

búčko -a, ^o-ta m, člov. (û) ljubk. |deček| **búčkov** -a -o, ^o-tov -a -o (û) ljubk.

Variantno sklanjanje samostalnikov moškega spola, ki se končajo na (nenaglašeni) „o“

Slovnično geslo v pedagoški korpusni slovnici vsebuje naslednje točke:

1. Standardna slovenščina ima **drugačna pravila** kot nestandardna.
2. V nestandardnem jeziku je podaljševanje obravnavanih samostalnikov večinoma **nevtrarno**, v standardnem pa večinoma **ne**.
3. S podaljševanjem lahko dosežemo **poseben učinek**. Če pa podaljšavo uporabimo pomotoma, lahko bralec / poslušalec dobi **napačen vtis** o našem sporočilu.
4. Besede, ki jih največkrat uporabljamo v nestandardnem jeziku, nam včasih brez podaljšave **zvenijo čudno**, ampak so v standardnem jeziku ustrezne.
5. Ni potrebno podaljševati moških lastnih imen zato, da bi jih ločili od ženskih.

Z analizo smo ugotovili, kateri samostalniki se v rabi izkazujejo za **POGOSTE** oz. z različnih zornih kotov **PROBLEMATIČNE** – na te primere se osredotočamo v razlagi, pri izbiri primerov in pripravi slovničnih vaj.

Pedagoška slovnica med Scilo in Karibdo

Pedagoška slovnica med Scilo in Karibdo

SCILA

KARIBDA

Hvala za pozornost!
spela.arhar@trojina.si

